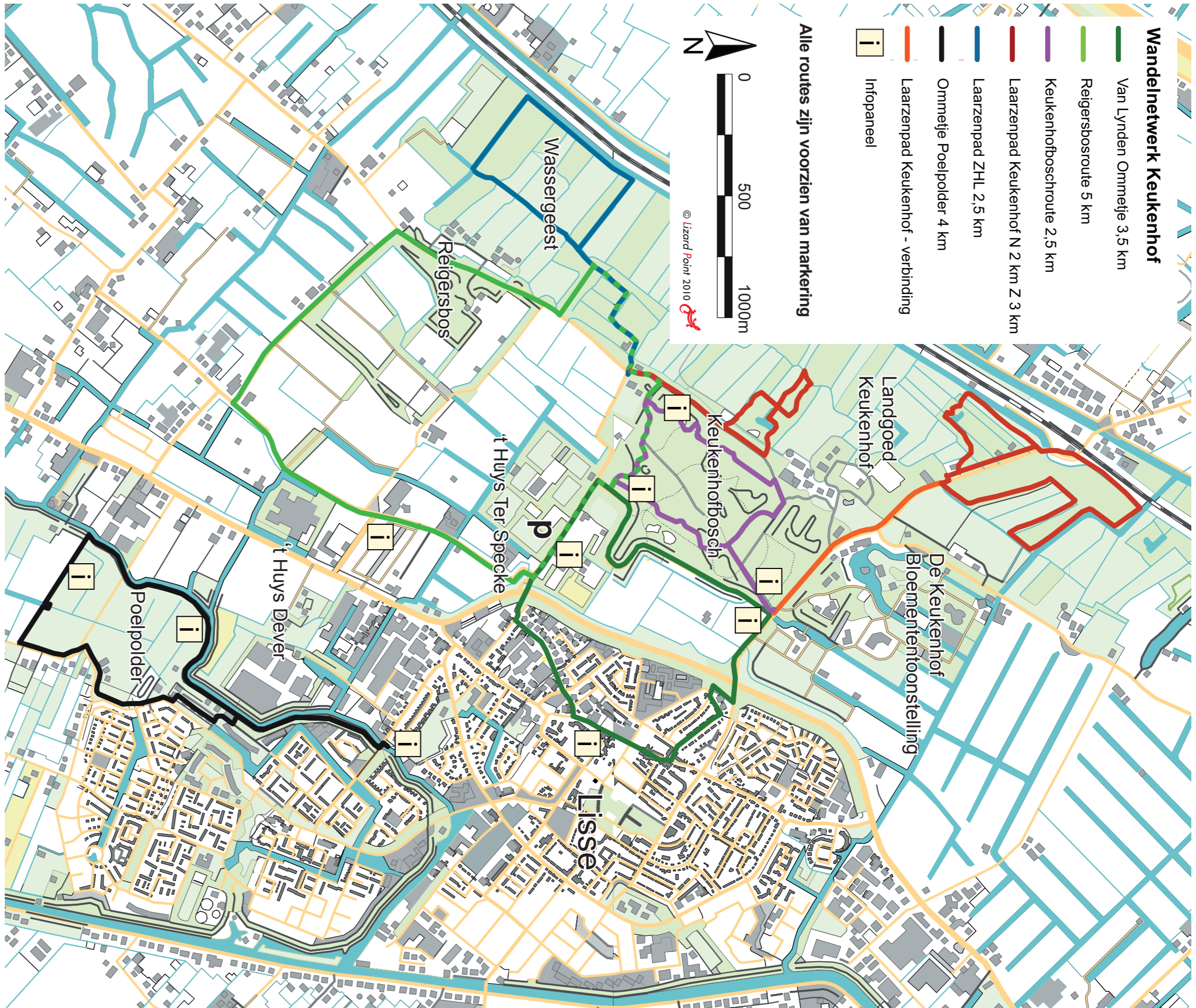

Het wandelnetwerk Keukenhof is mede mogelijk gemaakt door:

Wandelroutes Lisse

Wandelnetwerk Keukenhof

Lisse ligt in het hart van de Duin- en Bollenstreek. De bollenteelt kwam in de tweede helft van de zestiende eeuw naar ons land. Bollen bleken uitstekend te groeien op de geestgronden, de zandige grond achter de duinen. Zo'n 200 jaar later kwam de bollenteelt echt goed op gang en ontstond de Bollenstreek.

De wandelingen uit deze folder nemen u mee op ontdekkingsstocht door dit eeuwenoude landschap met een grote afwisseling en dynamiek.

Het huidige vlakke landschap is ontstaan door het afgraven van de Oude Duinen.

Zandafgravingen hebben al sinds het begin van de vijftiende eeuw plaats gevonden. Zand werd gebruikt om de slappe grond in de veengebieden te verstevigen, ter verbetering van de wegen, als strooisellaag in de stallen en op de houten vloeren in de woningen. Aanvankelijk was de winning van zand voor lokaal gebruik, maar al gauw kreeg het een commercieel karakter. Voor het vervoer werden bestaande watergangen verbreed en uitgediept. In de zeventiende eeuw werd er al zand verkocht voor de uitbreiding van Amsterdam. Na 1850 nam de vraag naar zand sterk toe ten behoeve van stadsuitleg, wegen en spoorlijnen. Het afzanden nam grote vormen aan. Op regelmatige afstanden van elkaar werden, in een rechthoekig patroon, vaarten in het duin gegraven: het zanderijenlandschap. Na afzanding bleek de grond uitermate geschikt voor de bollenteelt.

Vanaf de Essenlaan zijn nog oude **zandsloten** te zien die uitkomen op het Mallegat. Hierdoor werd het afgegraven zand via het Haarlemmermeer naar Amsterdam vervoerd. Later, toen de wegen veel beter waren en er spoorwegen werden aangelegd stopte het vervoer per schip.

In de zestiende en zeventiende eeuw werden, dank zij de opkomst van een steenrijke bevolkingsgroep van kooplieden en ambtenaren, veel **buitenplaatsen** aangelegd in het aantrekkelijke binnenduingebied en op de oude strandwallen. Vooral in de zomer trok men graag naar het platteland als de stankoverlast in de steden (riolering bestond nog niet) te groot werd. Dankzij de lokale infrastructuur met zijn vele (water)wegen waren deze plekken vanuit steden als Haarlem en Leiden eenvoudig bereikbaar. Bij een buiten hoorden pachtboerderijen met landerijen, bossen en boomgaarden. In de nabijheid van het huis werden moestuinen en siertuinen naar de heersende mode aangelegd.

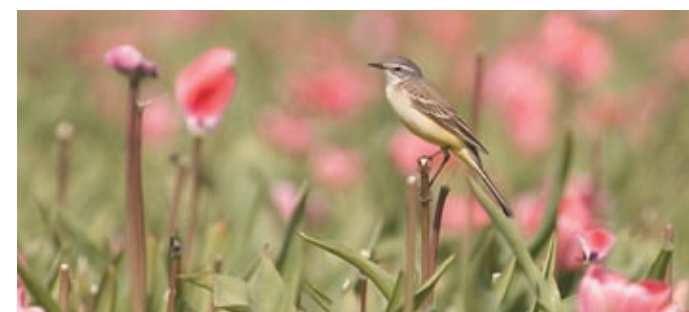

Het Keukenhofbosch ligt op een restant van de strandwallen (de Oude Duinen). Het is vermoedelijk in de zeventiende eeuw aangeplant ten behoeve van de jacht. Het bestaat uit zomereik en beuk en

behoort tot het duineikenbos wat hier van nature thuis hoort. Bos en duin hebben hoge ecologische en natuurwaarden. Echte holenbroeders zoals spechten, uilen, duiven en mezen nestelen in hoge holtes in de oude bomen. Op nog grotere hoogte, in de kruinen van de oude dennen brengen tientallen paartjes blauwe reigers hun jongen groot.

De hakhoutbossen van Wassergeest en Keukenhof zijn bewaard gebleven ondanks de druk van economische ontwikkelingen. Ze liggen in de natte strandvlakte op de oorspronkelijke veenbodem, afgewisseld door weilanden. De hakhoutbossen van Wassergeest zijn lange tijd niet gekapt, waardoor ze zijn uitgegroeid tot opgaand bos. In de bossen van Keukenhof wordt sinds kort weer een kapcyclus van zeven à acht jaar toegepast. Hierdoor kent dit bos weer een afwisseling van percelen met afgezaagde stobben tot percelen met opgaand hakhoutbos. Deze afwisseling biedt kansen voor een rijk gevarieerde flora en fauna; het is het een goede schuil- en broedplaats voor vogels en een groeiplaats voor bijzondere planten en schimmels. Essenhakhout is met name een boomsoort waar een groot aantal zeldzame mossen zich thuis voelt. Tussen het hakhout komen ook stinzenplanten voor. Het is een gaaf, kleinschalig landschap met een grote cultuurhistorische waarde en hoge natuurwaarden.

De bollenvelden zijn een belangrijk **broedgebied** voor verschillende soorten vogels zoals de veldleeuwerik, de patrijs en de gele kwikstaart. Ze maken eenvoudige, bijna onvindbare nestjes tussen de bollen op de grond.

Het 'Ommetje Poelpolder' voert ons door een heel ander landschap. Het volgt een fraaie route over de gradijk langs de Rijnsloot van de Poelpolder. De Lisser Poelpolder is een eeuwenoud stukje cultuurlandschap dat zeldzaam geworden is in de Duin- en Bollenstreek. Het is de op één na oudste droogmakerij in Zuid-Holland (1624). In de zestiende

eeuw was de Lisserpoel nog een verzameling van plassen die in open verbinding stond met 'De Leitse Meer', het zuidelijk deel van het vroegere Haarlemmermeer.

Welkom op de wandelpaden

- tussen zonsopgang en zonsondergang
- op de aangegeven route

Geen toegang

- als u afval achterlaat
- als u iets beschadigt of meeneemt
- als u de aanwezige dieren verontrust
- voor sporten in groepsverband
- met een los lopende hond

NB: honden **niet** toegestaan op de Laarzenpaden en het Ommetje Poelpolder

Betreden op eigen risico

- ! liefst met wandelschoenen
- ! na regen kan het op de paden erg nat zijn, laarzen zijn dan aanbevolen
- ! onderweg komt u hekken en overstapjes tegen
- ! op een aantal plaatsen gaat de route langs de openbare weg: let op uw veiligheid